

Aanbeveling 02/2017 van 12 april 2017

Betreft: Aanbeveling aan de in België gevestigde ondernemingen die klant zijn van Atos Worldline/Equens en betaalkaarten uitgeven (CO-AR-2017-003)

De Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer ;

Gelet op de wet van *8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens* (hierna WVP), inzonderheid artikel 30;

Gelet op het verslag van de heer Ivan Vandermeersch;

Brengt op 12 april 2017 de volgende aanbeveling uit:

I. Beschrijving van de feiten

1. In het raam van hun activiteiten als uitgevers van betaalkaarten heeft de meerderheid van de in België gevestigde financiële instellingen een aantal diensten in onderaanneming toevertrouwd aan Atos Worldline¹/Equens² (hierna « Atos Worldline/EquensWorldline »). Atos Worldline/EquensWorldline levert in dit verband het informaticasysteem voor de uitgifte van betaalkaarten, de verwerking van de machtigingen voor financiële verrichtingen alsook andere diensten zoals de terbeschikkingstelling van callcenters voor « Card Stop » (blokkeren van betaalkaarten) en de hiermee gepaard gaande verwerkingen, alsook de technische afhandeling van klachten met betrekking tot bankverrichtingen (wanneer bijvoorbeeld een gebruiker betwist een bepaalde verrichting te hebben uitgevoerd). Sinds de overname van Banksys in 2006 worden deze opdrachten in onderaanneming door Atos Worldline/EquensWorldline verricht voor rekening van het merendeel van de in België gevestigde banken.

2. In 2013 heeft Atos Worldline de uitvoering van een aantal diensten (invoering van een latere onderaanneming) toevertrouwd aan ondernemingen van de Atos groep buiten de Europese Unie (hierna "EU"). Deze diensten worden verdeeld, wat betekent dat zij eveneens verricht worden voor alle in België gevestigde uitgevers van betaalkaarten die klant zijn van Atos Worldline/EquensWorldline en de startdatum voor de internationale doorgiften is voor iedereen dezelfde.

3. Ziehier een beschrijving van de diensten die volgens de informatie waarover de Commissie beschikt, het onderwerp vormden van een latere verwerking buiten de EU:
 - **In Marokko:**
 - Aan de onderneming ITS Nearshore Center Maroc SARL (sinds januari 2013)
 - **Betrokken diensten**
 - Dienst Card Stop:³ Beheer van de telefonische oproepen voor Card Stop, verwerkingen voor de identificatie van de betrokken kaarten en authenticatie van hun titularis, blokkering van betaalkaarten en rapportering (reporting) om in een latere fase de oplossing toe te laten van problemen in verband met de geblokkeerde kaarten.
 - Back office van de AM (Automated Teller Machine) voor de incidenten tijdens banktransacties.
 - **Doorgegeven gegevens**

¹ Tot de maand oktober 2016 ging het meer bepaald over Atos Worldline S.A./N.V. (BE 0418.547.872, Brussel) en Atos Worldline (B 378 901 946, Bezons, Frankrijk).

² Vanaf de maand oktober 2016 gaat het om de Belgische (BE 0535.900.650, Brussel) en Franse vestigingen (819 173 782 00031, Bezons, Frankrijk) van de onderneming naar Nederlands recht Equens SE (30220519, Utrecht).

³ Wat bijvoorbeeld een van de klanten van Atos Worldline/Equens betreft worden 40% van de oproepen daar beheerd, met name ongeveer 70.000 oproepen in 2015.

- In het raam van de « Card Stop » diensten gaat het om gegevens met betrekking tot de kaarten en hun houders natuurlijke personen ⁴en de gegevens betreffende de verrichtingen⁵.
 - in het raam van de dienst verbonden aan de back office van de ATM: dit betreft gegevens met betrekking tot de kaartnummers.
- **In India:**
 - Aan de onderneming Worldline India private Ltd (sinds juni 2013):
 - **Betrokken diensten**
 - Dispute Handling:⁶ operationeel beheer van door klanten betwiste transacties (bv. bij dubbele betaling). De oproepen worden in België beheerd maar de opvolging van de verwerkingen gebeurt in India.
 - Fraud Database: verwerkingen van de betwistingen bij risico op fraude.
 - **Doorgegeven gegevens**
 - In het raam van deze prestaties: gegevens met betrekking tot de kaarten en hun houders natuurlijke personen ⁷en de gegevens betreffende de verrichtingen⁸.
 - Aan Atos India pvt Ltd (sinds maart 2015) (er bestaan bepaalde verschillen tussen de informatie die door Atos werd meegegeven en een van zijn klanten die betaalkaarten uitgeeft)
 - **Betrokken diensten**
 - Volgens informatie verstrekt door een klant van Atos Worldline op basis van informatie meegegeven door EquensWorldline:
 - Dienst ondersteuning voor het testen van software (in testomgeving).
 - Tweedelijns ondersteuningsdienst voor Linux-toepassingen voornamelijk voor het oplossen van incidenten (bv. toepassing die het maximum toegelaten negatief saldo bepaalt, individualisering van de kaarten).
 - Volgens informatie verstrekt door Atos Worldline N.V./S.A.:
 - Dienst technische ondersteuning voor het installeren van software (_in productieomgeving)
 - **Doorgegeven gegevens**
 - Volgens informatie verstrekt door een klant van Atos Worldline :
 - Voor informaticatesten: enkel in testomgeving, zonder enige toegang tot de productiegegevens en dus met een beperkte toegang tot de klantgegevens van de verwerkingsverantwoordelijken

⁴ Kaartnummer, naam en voornamen van de houder, geboortedatum, aan de kaart verbonden rekeningnummer, soort kaart en vervaldatum.

⁵ Bedrag, datum en uur, ATM, lokalisatie en betrokken handelszaak.

⁶ Voor wat een klant van Atos Worldline / Equens betreft worden 10% van de dossiers daar beheerd, zijnde ongeveer 1000 dossiers in 2015.

⁷ Kaartnummer, naam en voornamen van de houder, geboortedatum, aan het rekeningnummer gekoppelde kaart, de pincode uitgezondert.

⁸ Bedrag, datum en uur, ATM, lokalisatie en betrokken handelszaak.

- Dienst ondersteuning: gegevens betreffende de bankverrichtingen⁹.
4. De Commissie beschikt over een modelbrief die Atos Worldline N.V./S.A. op 28 september 2012 zou hebben verstuurd¹⁰ aan sommige Belgische uitgevers van betaalkaarten om hen te informeren over hun intentie om de Franstalige oproepen in verband met de dienst Card Stop (en Card holders Care calls) door te schakelen naar een Atos entiteit in Marokko. De Commissie neemt akte van de door Atos Worldline/EquensWorldline meegedeelde informatie maar aangezien deze zending door sommige klanten van Atos wordt betwist en de Commissie niet over bewijzen beschikt van deze verzendingen, staat het bestaan van deze informatie in de ogen van de Commissie niet vast. Deze voorafgaande informatieverstrekking is overigens onvolledig aangezien zij enkel betrekking heeft op een deel van de in Marokko geleverde diensten en niets zegt over de diensten geleverd in India.
 5. Volgens een van de klanten van Atos Worldline/EquensWorldline is het slechts toevallig naar aanleiding van een contractuele herziening van het onderaannemingscontract in de zomer 2015 dat hij in kennis werd gesteld over de latere verwerkingen in India en Marokko. Kort daarna stelde Atos Worldline N.V./S.A. een intern rapport op over alle dienstverleningscontracten die afgesloten werden met de ondernemingen die betaalkaarten uitgeven in België.
 6. Naar aanleiding van dit rapport stuurde Worldline Belgium¹¹ tussen de maanden oktober 2015 en april 2016 een schrijven aan de Belgische uitgevers van betaalkaarten om hen te informeren over de latere verwerkingen, onder meer in India en Marokko, en om hun machtiging te vragen. Volgens de informatie waarover de Commissie beschikt werd dit schrijven niet verstuurd aan alle betrokken klanten.
 7. Als antwoord op dit schrijven hebben verschillende in België gevestigde uitgevers van betaalkaarten hun machtiging verleend. De eerste machtigingen dateerden van de maand oktober 2015, de laatste van oktober 2016. Volgens de informatie waarover de Commissie beschikt hebben verschillende ondernemingen nog geen machtiging verleend hoewel de diensten in India en Marokko voor hun rekening worden verricht.
 8. De Commissie ondervroeg Atos Worldline N.V./S.A. en EquensWorldline over de juridische omkadering van de internationale gegevensdoorgiften.

⁹ Kaartnummer, bedrag, datum en uur, ATM, lokalisatie en betrokken handelszaak.

¹⁰ De Commissie beschikt niet over kopieën van de verstuurde brieven en dus niet over de bestemmingen.

¹¹ Die hetzelfde adres heeft als Atos Worldline N.V./S.A.

9. Atos Worldline/EquensWorldline verwees naar de bindende bedrijfsvoorschriften van zijn groep (hierna « BCR verwerkers ») waarvan de Europese herziening werd afgerond eind september 2014. De Commissie, als lid van het informele engagement van wederzijdse erkenning onder gegevensbeschermingsautoriteiten, heeft tijdens de procedure van Europese samenwerking de inhoud van de in de BCR aangegane verbintenissen niet opnieuw in vraag gesteld. Deze procedure strekt ertoe de harmonisering te verzekeren van de evaluatie van het beschermingsniveau dat geboden wordt door een intragroep gegevensbeschermingsbeleid (BCR). Conform de nationale wetgevingen dienen de BCR waarvoor de Europese procedure werd afgerond het onderwerp te vormen van een nationale machtiging om als doorgifte-instrument te kunnen worden gebruikt. Sommige bijkomende voorwaarden kunnen worden opgelegd door de bevoegde nationale autoriteit, zoals bijvoorbeeld het toepassen van de verplichtingen inzake transparantie en toegankelijkheid van de BCR voor de betrokkenen, of nog het leveren van bewijzen met betrekking tot het juridisch engagement van de betrokken ondernemingen. Voor deze BCR heeft Atos Belgium N.V./S.A. op 7 maart 2016 contact opgenomen met de Commissie om een adviesaanvraag in te dienen met het oog op het verkrijgen van een machtiging via koninklijk besluit. Het protocolakkoord tussen de FOD Justitie en de Commissie voor het vaststellen van de machtigingsprocedure voor de BCR verwerkers werd pas op 3 oktober 2016 afgesloten en bijgevolg kon geen enkele machtiging via koninklijk besluit voor BCR verwerkers worden verleend voor deze datum. Het secretariaat van de Commissie stelde vragen over deze BCR aan Atos Belgium N.V./S.A. en vroeg hierover documenten op. Sommige inlichtingen ontbreken nog steeds. De BCR verwerkers van Atos hebben bijgevolg nog niet het onderwerp gevormd van een advies van de Commissie, noch van een machtiging via koninklijk besluit.
10. Voor zover de Commissie weet werden overigens slechts door een klant van Atos Worldline/EquensWorldline rechtstreeks standaardcontractbepalingen ondertekend met de Marokkaanse en Indische ondernemingen (naar aanleiding van de tussenkomst van de Commissie).
11. Atos Worldline N.V./S.A. /EquensWorldline werd verhoord door het Secretariaat van de Commissie op 13 januari 2017 en, op zijn vraag, gehoord op 9 februari 2017. Het secretariaat heeft op 6 februari 2017 eveneens als waarnemer deelgenomen aan een inspectie, uitgevoerd door de CNIL in de zetel van de Atos Groep te Bezons (Atos SE).
12. Deze ondernemingen, alsook de ondernemingen bedoeld in onderhavige beraadslaging, werden verzocht hun standpunt over deze beraadslaging schriftelijk mee te delen. De ondernemingen bedoeld in onderhavige beraadslaging werden eveneens gehoord.

II. Juridische analyse

A. De verplichting om veiligheidsmaatregelen in te voeren (Art. 16§4 WVP) en wanneer een verwerking wordt toevertrouwd aan een verwerker, om te waken over de eerbiediging van deze maatregelen, onder meer door de vastlegging van contractuele bepalingen (Art. 16§1.2 WVP)

13. Krachtens artikel 16, §4 WVP: *“Om de veiligheid van de persoonsgegevens te waarborgen, moeten de verantwoordelijke van de verwerking (...) alsmede de verwerker, de gepaste technische en organisatorische maatregelen treffen die nodig zijn voor de bescherming van de persoonsgegevens tegen (...) wijziging van of de toegang tot, en iedere andere niet toegelaten verwerking van persoonsgegevens. Deze maatregelen moeten een passend beveiligingsniveau verzekeren, rekening houdend, enerzijds, met de stand van de techniek ter zake en de kosten voor het toepassen van de maatregelen en, anderzijds, met de aard van de te beveiligen gegevens en de potentiële risico's.»*
14. Krachtens artikel 16 § 1.2, *« Indien de verwerking wordt toevertrouwd aan een verwerker, moet de verantwoordelijke voor de verwerking, en in voorkomend geval zijn vertegenwoordiger in België, toezien op de naleving van die maatregelen¹², met name door ze vast te leggen in contractuele bepalingen »*
15. De relatie tussen Atos Worldline/EquensWorldline en de financiële instellingen die betaalkaarten uitgeven wordt omkaderd door onderaannemingscontracten die periodiek worden hernieuwd. De Commissie heeft kennis genomen van de contractuele bepalingen voor de latere verwerking van een dertigtal in België gevestigde financiële instellingen die betaalkaarten uitgeven.
16. De onderaannemingscontracten bepalen in het algemeen enerzijds de ondernemingen die gemachtigd zijn om toegang te hebben tot de gegevens, en anderzijds, de technische en organisatorische beschermingsmaatregelen met betrekking tot het beheer en de controle van de toegangen tot de persoonsgegevens.
17. Voor wat de ondernemingen betreft die gemachtigd werden om toegang te hebben tot de gegevens, vergen alle contracten die werden onderzocht een specifieke en voorafgaande instemming wanneer Atos Worldline/EquensWorldline van plan is om intragroep en buiten de Europese Unie over te gaan tot latere verwerkingen. Deze vereiste impliceert noodzakelijkerwijs voorafgaande transparantiemaatregelen. Sommige onderzochte contracten specificeren dat de

¹² De technische en organisatorische beveiligingsmaatregelen met betrekking tot de verwerkingen, zie de verwijzing naar artikel 16, § 1.1° van de WVP.

informatieverstrekking ten minste drie maanden vooraf moet plaatsvinden. De Commissie is van oordeel dat het beschermingsniveau dat door deze contracten wordt geboden in het algemeen hoog is.

18. Zoals vermeld in punt 4 van deze aanbeveling werden de voorafgaande maatregelen ter kennisgeving slechts gedeeltelijk door Atos Worldline/EquensWorldline uitgevoerd.
19. Zoals beschreven in de punten 6 en 7 van deze aanbeveling werden bijkomende transparantiemaatregelen alsook stappen voor het verkrijgen van de machtiging vanwege sommige verwerkingsverantwoordelijken uitgevoerd op het einde van 2015. Meerdere machtigingen werden afgeleverd tussen einde 2015 en de maand september 2016. Sommige machtigingen werden echter nog niet verleend.
20. Gelet op wat voorafgaat meent de Commissie dat de contractuele verplichting die rust op Atos Worldline/EquensWorldline met betrekking tot de voorafgaande informatieverstrekking en machtiging van de verwerkingsverantwoordelijken, niet volledig werd nageleefd.
21. Bovendien vereisen sommige contracten eveneens dat ingeval van latere verwerking, de verplichtingen van de initiële verwerker worden overgedragen aan de latere verwerker. De vereiste om de verplichtingen inzake bescherming van persoonsgegevens over te dragen zal overigens de regel worden bij de inwerkingtreding van de Europese Verordening gegevensbescherming 2016/679/EU¹³. Geen enkel element in het bezit van de Commissie laat toe vast te stellen dat Atos Worldline/EquensWorldline deze verplichting is nagekomen door zich ervan te verzekeren dat de Marokkaanse en Indische ondernemingen, als zij optreden als latere verwerker, dezelfde contractuele verplichtingen hebben aanvaard als deze die werden vastgelegd in het oorspronkelijke oderaannemingscontract. Deze contractuele verplichting werd dus a priori nog *steeds* niet vervuld..
22. Ingevolge de tussenkomst van de Commissie heeft evenwel een van de ondernemingen die klant is van Atos Worldline/EquensWorldline rechtstreeks standaardcontractbepalingen ondertekend met de Marokkaanse en Indische ondernemingen, wat betekent dat deze ondernemingen vanuit het oogpunt van de persoonsgegevensbescherming rechtstreekse verwerkers zijn geworden (en niet langer latere verwerkers). In een dergelijke hypothese is de overdracht van verplichtingen niet langer strikt vereist en dient de verantwoordelijke voor de verwerking te evalueren of de door de standaardcontractbepalingen geboden bescherming in het voorliggend geval voldoende is.

¹³ Artikel 28.4

23. Wat een bepaalde uitgever van betaalkaarten en klant van Atos Worldline/EquensWorldline betreft, heeft de Commissie het volledige onderaannemingscontract kunnen inkijken, met inbegrip van de contractuele bepalingen met betrekking tot het veiligheidsbeheer.
24. Overeenkomstig dit contract, wanneer de gegevens worden verwerkt door toepassingen van Atos Worldline bestaat er een verplichting voor Atos Worldline om een analyse te maken van de toegangen (« Audit Logging¹⁴ »). Er is voorzien dat de auditbestanden (« audit trail ») gedurende minstens een jaar online beschikbaar blijven. Vervolgens worden zij op tape gearchiveerd (« archived on tape ») gedurende 1100 dagen (3 jaar).
25. Wanneer de gegevens worden verwerkt door toepassingen van klanten, vormen de toegangen het onderwerp van een toegangscontrolematrix (« access control matrix »).
26. De contractuele bepalingen van de verschillende in België gevestigde ondernemingen die betaalkaarten uitgeven en klant zijn van Atos Worldline/EquensWorldline alsook hun technische en organisatorische maatregelen hebben niet toegelaten om de niet-gemachtigde toegangen door de Indische en Marokkaanse ondernemingen te detecteren. De Commissie beschouwt het als onaanvaardbaar dat deze ondernemingen als verwerkingsverantwoordelijken gedurende bijna twee jaar, van 2013 tot 2015, niet in staat waren uit te maken waar de persoonsgegevens waarover zij de juridische verantwoordelijkheid droegen werden verwerkt. Deze vaststelling is des te bezwarender rekening houdend met de aard van de betrokken gegevens (financiële gegevens) en de bijzondere vertrouwelijkheid die hieraan wordt verleend.
27. Het is essentieel dat de ondernemingen die betaalkaarten uitgeven in België en klant zijn van Atos Worldline/EquensWorldline verzekeren dat technische en organisatorische maatregelen worden ingevoerd teneinde hen toe te laten de controle te behouden over de plaatsen waar hun gegevens worden verwerkt (en ook doorgegeven en geraadpleegd) en door wie zij worden verwerkt. De keuze van de maatregelen behoort toe aan de verantwoordelijke voor de verwerking en zou bijvoorbeeld kunnen bestaan uit een regelmatige rapportering van de toegangsloggings of een regelmatige inventaris van de toegangen met inbegrip van de plaatsen en de ondernemingen die toegang hebben tot de gegevens, en de controle van deze informatie via regelmatige specifieke audits of punctuele audits wanneer een onregelmatigheid wordt gedetecteerd.

¹⁴ De elementen van de loggings: identiteit van de eindgebruikers; beschrijving van de ondernomen actie; actie al dan niet geslaagd; moment van actie; van waar (gebruikt toestel, (bv. IP, naam van het toestel, internetbrowser); en het gebruikte communicatiekanaal.

28. Het houdt de Commissie ook in het bijzonder bezig dat de kennisname van niet-gemachtigde toegangen tot de persoonsgegevens, volgens de door de Commissie ontvangen informatie niet heeft geleid tot een onderzoek in de schoot van deze ondernemingen om de bijzondere risico's te verifiëren verbonden aan deze ongeoorloofde toegang.
29. De Commissie oordeelt dat, om te voldoen aan de artikelen 16 § 1.2 en 16 § 4 van de WVP, de verantwoordelijken voor de verwerking moeten voorzien in technische en organisatorische maatregelen die toelaten niet-gemachtigde toegangen vast te stellen wanneer de gegevens worden toevertrouwd aan een verwerker; toezien op de naleving van de technische en organisatorische maatregelen die door hun verwerker werden ingevoerd en onderzoeksmaatregelen invoeren bij vaststelling van een niet-gemachtigde toegang.

B. De verplichting om een verwerker te kiezen die voldoende waarborgen biedt (Art. 16 § 1.1 WVP)

30. Artikel 16, § 1.1^o van de WVP verplicht iedere verantwoordelijke voor de verwerking een verwerker te kiezen die voldoende waarborgen biedt ten aanzien van de technische en organisatorische beveiligingsmaatregelen met betrekking tot de te verrichten verwerkingen.
31. Uit de informatie die ter beschikking van de Commissie werd gesteld, blijkt dat de machtigingen die de verwerking toelieten in India en Marokko, werden verleend zonder dat een « due diligence » procedure werd uitgevoerd ten opzichte van deze ondernemingen.
32. Volgens uitspraken van een van zijn klanten bood het eenvoudigweg behoren tot de Atos Groep voldoende waarborgen.
33. De Commissie wenst er evenwel op te wijzen dat het behoren tot een groep niet noodzakelijk de garantie impliceert dat de waarborgen geboden door sommige entiteiten ook geboden worden door de anderen. In de schoot van een groep kunnen entiteiten immers verschillende rechtspersoonlijkheden bezitten en verschillende waarborgniveaus bieden.
34. Artikel 1.2.3 van het intragroep beleid van Atos dat de waarborgen vastlegt inzake gegevensbescherming (« Atos Binding Corporate Rules ») bepaalt dat dit beleid juridisch bindende gevolgen zal hebben tussen de entiteiten van Atos als deze een intragroep akkoord zullen hebben ondertekend¹⁵. Er wordt opgemerkt dat terwijl Atos India Private Limited dit akkoord op 29 februari 2016 heeft ondertekend, ITS Nearshore Center Maroc SARL dit slechts

¹⁵ Art. 1.2.3: "These BCR are part of the Intra Group Agreement which make all Group policies legally binding amongst all Atos entities which enter into the Intra Group Agreement and which are listed in Appendix 2."

zeer recent heeft ondertekend¹⁶ en dat Worldline Indiaprivate Ltd dit nog steeds niet heeft gedaan. Dit wijst op verschillende juridische waarborgen in de schoot van de Atos groep.

35. Een van de mogelijkheden om zich ervan te verzekeren dat een latere verwerker voldoende waarborgen biedt bestaat erin de contractuele verplichtingen die van toepassing zijn op de initiële onderaannemer, over te dragen. Bovendien wordt, gelet op de bijzondere gevoeligheid en vertrouwelijkheid van de verwerkte gegevens, een « due diligence » onderzoek naar de onderaannemers (en de latere verwerkers) aanbevolen teneinde hun bekwaamheid te controleren wat betreft het naleven van de technische, organisatorische en contractuele verplichtingen die normaal aan elke onderaannemer worden opgelegd. Geen enkel element in het bezit van de Commissie heeft toegelaten vast te stellen dat de Marokkaanse en Indische ondernemingen, wanneer zij optreden als latere verwerker, een contractuele verbintenis hebben aangegaan om dezelfde of gelijkaardige contractuele verplichtingen na te leven als deze die worden opgelegd aan Atos Worldline/EquensWorldline in de onderaannemingscontracten afgesloten met zijn klanten, en dit teneinde de continuïteit van de contractuele bescherming te verzekeren.
36. De Commissie meent nochtans dat om te voldoen aan artikel 16, §1.1 van de WVP, de in onderhavige aanbeveling bedoelde verantwoordelijken voor de verwerking moeten toezien op de naleving van deze voorwaarden die toelaten een verwerker te kiezen die voldoende waarborgen biedt.

C. Verplichting tot naleving van de regels inzake internationale doorgiften van persoonsgegevens (Art. 21 en 22 WVP)

37. Teneinde de naleving van de regels inzake internationale doorgiften van persoonsgegevens te verzekeren, ondertekende een van de klanten van Atos Worldline/EquensWorldline in september 2016 standaardcontractbepalingen met de Marokkaanse en Indische ondernemingen (zie punt 10 van de aanbeveling). De Commissie wenst er op te wijzen dat de omkadering van internationale gegevensdoorgiften dient te gebeuren vooraleer de doorgiften plaatsvinden (2013).
38. Atos Worldline/EquensWorldline deelde aan de Commissie mee dat de doorgiften aan filialen in India en Marokko juridisch omkaderd waren door de « BCR verwerkers » (zie punt 9 van deze aanbeveling). De Groep Artikel 29 erkent de mogelijkheid voor de verwerkingsverantwoordelijken om voldoende waarborgen te bieden door het afsluiten van een dienstencontract waarmee de BCR verwerkers worden opgelegd¹⁷.

¹⁶ Aangezien de ondertekende versie van het contract niet gedateerd was werd het recente karakter van het moment van ondertekening op 6/2/2017 mondeling meegedeeld door vertegenwoordigers van Atos.

¹⁷ Working document 02/2012 setting up a table with the elements and principles to be found in Processor Binding Corporate Rules, 6 Juin 2012 (WP195).

39. De Commissie meent echter dat wat de internationale doorgiften betreft die vertrekken vanop Belgisch grondgebied, de BCR verwerkers van de Atos groep momenteel niet kunnen aanzien worden als een voldoende juridische omkadering die overeenstemt met artikel 22 §1, laatste lid. De Commissie oordeelt immers dat in onderhavig geval aan verschillende voorwaarden niet is voldaan.

40. Opdat de BCR verwerkers van de Atos Groep zouden voldoen aan de vereisten van artikel 22 §1, laatste lid, :

- dient de Europese herzieningsprocedure te zijn afgerond, wat in onderhavig geval is gebeurd (zie punt 9 van de aanbeveling);
- dienen de Belgische filialen van de groep, die BCR verwerkers hebben ingevoerd, gemachtigd te worden bij koninklijk besluit, wat hier niet het geval is (zie punt 9 van deze aanbeveling).
- dient het dienstencontract tussen Atos en zijn klanten (de in België gevestigde uitgevers van betaalkaarten) de toepassing van BCR verwerkers verplicht te stellen voor hun contractueel kader, wat na onderzoek van de door de Commissie ontvangen contracten (zie punt 15 van deze aanbeveling) niet het geval is en dus *ipso facto* de niet-toepassing van de BCR verwerkers in hun hoofde impliceert.

Sinds 2016 bevatten de modelcontractbepalingen van de Atos Groep¹⁸ een verwijzing naar de BCR verwerkers, echter zonder een expliciet engagement deze na te leven en ze toe te passen voor een bepaald dienstencontract. Krachtens de BCR verwerkers van Atos¹⁹ en de vereisten van de Groep artikel 29²⁰ is dit engagement echter noodzakelijk voor een toepassing van de BCR verwerkers ten opzichte van hun klanten. De interne modelcontractbepalingen van de Atos Groep zijn dus niet conform aan hun eigen BCR.

- dienen de exporterende ondernemingen (de Belgische ondernemingen van Atos Worldline/EquensWorldline) aan te tonen dat zij zich, door het ondertekenen van het intragroep akkoord, formeel geëngageerd hebben om de BCR verwerkers te respecteren, wat hier niet het geval is;

¹⁸ Standard data protection clauses to be inserted in sales contracts.

¹⁹ Art. 1.2.5 Where Atos acts as a Data Processor, Atos commits in the Service Level Agreement that binds Atos and its Customer, to respect these BCR.

²⁰ Working document 02/2012 setting up a table with the elements and principles to be found in Processor Binding Corporate Rules, 6 Juin 2012 (WP195), Point II (Commitments to be taken in the Service Level Agreement).

De Atos Groep is van mening dat de goedkeuring van de BCR verwerkers door de directieraad van de Atos Groep, die zou plaatsgehad hebben in de loop van het eerste semester 2015, volstaat om deze verplicht te stellen. De Commissie meent evenwel dat de goedkeuring van de BCR verwerkers door de directieraad van een groep niet automatisch een juridisch tegenover derden afdwingbare verplichting impliceert in hoofde van zijn Belgische filialen. Ten slotte dient te worden opgemerkt dat de analyse van de Atos Groep tegenstrijdig is met de vereisten van zijn eigen BCR verwerkers aangezien deze laatsten vereisen dat de filialen het intragroep akkoord ondertekenen opdat de BCR verwerkers verplicht zouden worden gesteld²¹. De Commissie besluit bijgevolg dat het formeel engagement van de exporterende ondernemingen niet is aangetoond.

- dat de importerende ondernemingen via de ondertekening van het intragroep akkoord aantonen dat zij zich formeel hebben geëngageerd om de BCR verwerkers te respecteren, wat hier niet het geval is;

Atos India Private Limited heeft dit akkoord ondertekend op 29 februari 2016 en ITS Nearshore Center Maroc SARL zou dit zeer recent ook hebben gedaan²². Op vandaag heeft Worldline India private Ltd dit akkoord nog steeds niet ondertekend. Bijgevolg werd slechts gedeeltelijk aan deze voorwaarde voldaan (een van de ondernemingen maakt nog geen deel uit van het contract). Bovendien kan de ondertekening van het intragroep akkoord slechts uitwerking krijgen vanaf de datum van ondertekening.

41. Gelet op wat voorafgaat oordeelt de Commissie dat de artikelen 21 en 22 van de WVP die de internationale gegevensdoorgiften regelen werden overtreden (tot op het moment van de afsluiting van standaardcontractbepalingen) Zowel deze verwerkingsverantwoordelijken als Atos Worldline/EquensWorldline zijn juridisch verantwoordelijk voor de inbreuken tegen deze artikelen.

D. De algemene verplichting om te waken over de naleving van de rechtmatigheid van de verwerking (Art. 4§2 en 4§1.1 WVP)

42. Krachtens de artikelen 4 § 2 en 4 § 1.1 van de WVP dient de verantwoordelijke voor de verwerking te waarborgen dat de gegevens rechtmatig worden verwerkt.
43. Rekening houdend met de elementen waarover zij beschikt (zie titel II.A van onderhavige aanbeveling), stelt de Commissie vast dat de onderaannemingscontracten niet volledig werden

²¹ Artikel 1.2.3. van versie 1.4 van de BCR verwerkers van de Atos Groep: "These BCR are part of the Intra Group Agreement which make all Group policies legally binding amongst all Atos entities which enter into the Intra Group Agreement and which are listed in Appendix 2", <https://atos.net/content/dam/global/documents/atos-binding-corporate-rules.pdf>.

²² Volgens verklaringen afgelegd tijdens een inspectie van Atos SE op 6 februari 2017, aangezien de Commissie slechts beschikt over een ondertekend maar niet gedateerd contract.

nageleefd. De contractuele inbreuken hebben eveneens een overtreding van de WVP veroorzaakt (bv. niet-naleving van de onderrichtingen door de verwerker, niet-naleving van de regels inzake internationale doorgiften van persoonsgegevens).

44. Volgens de informatie waarover de Commissie beschikt hebben de in België gevestigde ondernemingen die bankkaarten uitgeven en klant zijn van Atos Worldline/EquensWorldline, nadat zij in kennis werden gesteld van de overdrachten naar India en Marokko en dus over de niet-naleving van hun contract, geen enkele operationele maatregel genomen met betrekking tot de bedoelde activiteiten teneinde te voorzien in een contractuele omkadering (zoals eisen dat deze activiteiten onverwijld opnieuw ondergebracht zouden worden in de schoot van de EU).
45. Voor zover de Commissie weet werd overigens door de in België gevestigde ondernemingen die klant zijn van Atos Worldline/EquensWorldline en betaalkaarten uitgeven geen enkele maatregel genomen (voor de tussenkomst door de Commissie) ten opzichte van Atos Worldline/EquensWorldline om de contractuele inbreuk aan de kaak te stellen
46. Om de rechtmatigheid van de gegevensverwerking te verzekeren hadden de in België gevestigde ondernemingen die betaalkaarten uitgeven en klant zijn van Atos Worldline/EquensWorldline als verwerkingsverantwoordelijken preventieve maatregelen moeten nemen om de naleving van het contract te waarborgen, en, na kennisname van de contractuele overtredingen, onmiddellijk efficiënte maatregelen moeten nemen om zich ervan te verzekeren dat deze onverwijld een einde namen.

III. Aanbevelingen

1. De Commissie beveelt de in België gevestigde ondernemingen die klant zijn van Atos Worldline/EquensWorldline en betaalkaarten uitgeven aan hun technische en organisatorische maatregelen ter bescherming van persoonsgegevens te versterken en de naleving van de onderaannemingscontracten te waarborgen.
47. De in België gevestigde ondernemingen die klant zijn van Atos Worldline/EquensWorldline en betaalkaarten uitgeven dienen technische en organisatorische maatregelen in te voeren _die toelaten te waarborgen en te controleren dat persoonsgegevens die hen door consumenten werden toevertrouwd enkel voor gemachtigde personen toegankelijk zijn (preventieve maatregelen). Het gaat onder meer om de invoering van toegangsloggings door deze ondernemingen voor de verwerkingen die worden uitgevoerd in de schoot van hun groep en het contractueel opleggen van analoge mechanismen aan hun verwerkers voor de verwerkingen die zij uitvoeren voor rekening van deze ondernemingen. De Commissie heeft in sommige contracten

het bestaan van dergelijke bepalingen vastgesteld die moeten verzekeren dat de sporen van toegangen (logging) worden bewaard en toegankelijk zijn. Het bestaan van contractuele waarborgen dient evenwel te worden aangevuld door maatregelen die toelaten de naleving ervan in de praktijk te controleren. De keuze van de maatregelen behoort toe aan de verantwoordelijke voor de verwerking en zou bijvoorbeeld kunnen bestaan uit een regelmatige rapportering van de toegangsloggings of een regelmatige inventaris van de toegangen met inbegrip van de plaatsen en de ondernemingen die toegang hebben tot de gegevens, en de controle van deze informatie via regelmatige specifieke audits of punctuele audits wanneer een onregelmatigheid wordt gedetecteerd. Volgens de informatie waarover de Commissie beschikt hebben de bestaande contractuele, audit en certificeringsmaatregelen de betaalkaartenondernemingen niet toegelaten te beseffen dat persoonsgegevens werden doorgegeven naar India en Marokko. Het is bijgevolg aangewezen deze maatregelen te versterken teneinde een efficiëntere controle mogelijk te maken. Het belangrijkste is dat de verantwoordelijken voor de verwerking de controle kunnen behouden over de plaatsen waar hun gegevens worden verwerkt (en ook doorgegeven en geraadpleegd) en door wie zij worden verwerkt. De in België gevestigde ondernemingen die betaalkaarten uitgeven moeten zich ervan vergewissen dat zij beschikken over de contractuele bevoegdheden om deze maatregelen bij hun verwerkers te controleren en dit zelfs als die niet op Belgisch grondgebied zijn gevestigd.

48. De in België gevestigde ondernemingen die klant zijn van Atos Worldline/EquensWorldline en betaalkaarten uitgeven dienen technische en organisatorische maatregelen in te voeren bij de vaststelling van een ongeoorloofde toegang (reactieve maatregelen). De personen die in de schoot van deze ondernemingen belast zijn met de veiligheid van de gegevens en de juridische conformiteit dienen de bijzondere risico's te onderzoeken die verbonden zijn aan deze ongeoorloofde toegang en advies verstrekken over de te nemen maatregelen.
49. Onverwijld moeten efficiënte maatregelen genomen worden om zo vlug mogelijk een einde te stellen aan de overtreding van het contract, wat mogelijk kan impliceren, in functie van een analyse geval per geval, dat aan de onderaannemer wordt gevraagd de door hem uitgevoerde verwerkingen te schorsen voor de tijd die nodig is voor het invoeren van een contractuele omkadering of, indien dit niet mogelijk is, deze activiteiten zo vlug mogelijk opnieuw onder te brengen op Europees grondgebied. De verantwoordelijke kan bovendien zijn onderaannemer interpellieren wegens contractbreuk (met inbegrip van gerechtelijke vervolging indien nodig).
2. De Commissie beveelt de in België gevestigde ondernemingen die klant zijn van Atos Worldline/EquensWorldline en betaalkaarten uitgeven aan procedures in te voeren om zich ervan te verzekeren dat hun verwerkers voldoende waarborgen bieden.

50. De in België gevestigde ondernemingen die klant zijn van Atos Worldline/EquensWorldline _en betaalkaarten uitgeven dienen, alvorens hun gegevens aan een verwerker toe te vertrouwen (met inbegrip van een latere verwerker), procedures in te voeren om zich ervan te verzekeren dat hun verwerkers voldoende waarborgen inzake gegevensbescherming bieden.
51. Onder deze waarborgen voorziet artikel 16 van de wet momenteel in de verplichting tot het afsluiten van een onderaannemingscontract. In dit opzicht voorzien de in België gevestigde ondernemingen die klant zijn van Atos Worldline/EquensWorldline en betaalkaarten uitgeven in de ondertekening van onderaannemingscontracten rechtstreeks met de latere verwerkers (of hebben ze recent ondertekend) (standaardcontractbepalingen 2010/87/EU). Overigens, zodra de Algemene Verordening Gegevensbescherming in werking is getreden zullen, wanneer de verwerkingsverantwoordelijke toelating heeft verleend voor de latere verwerking, de oorspronkelijke verwerkers een directie juridische verplichting hebben om aan de latere verwerkers dezelfde contractuele verplichtingen op te leggen als deze die aan hen werden opgelegd. Naast de contractuele maatregelen dient de verwerkingsverantwoordelijke controlemaatregelen in te voeren om zich ervan te vergewissen dat deze voorwaarden in de praktijk worden nageleefd.
52. Gelet op de bijzondere gevoeligheid van de gegevens die verwerkt worden in de sector bedoeld in onderhavige aanbeveling, dient in de eerste plaats een « due diligence » onderzoek gevoerd te worden over zijn onderaannemers (en de latere verwerkers) teneinde hun bekwaamheid te controleren wat betreft het naleven van de technische, organisatorische en contractuele verplichtingen die normaal aan elke onderaannemer worden opgelegd. Het onderzoek dient te gebeuren op het niveau van de betrokken onderneming zelf en niet enkel ten opzichte van de groep waartoe deze behoort.
3. De Commissie beveelt de in België gevestigde ondernemingen die klant zijn van Atos Worldline/EquensWorldline en betaalkaarten uitgeven, aan procedures in te voeren teneinde de regels na te leven inzake internationale doorgiften van persoonsgegevens.
53. De in België gevestigde ondernemingen die klant zijn van Atos Worldline/EquensWorldline en betaalkaarten uitgeven dienen procedures in te voeren die toelaten te verzekeren dat de artikelen 21 en 22 van de WVP worden nageleefd. De Commissie oordeelt dat een in dit verband nuttige maatregel erin zou bestaan een intern register in te voeren van de internationale doorgiften van persoonsgegevens (zowel in de schoot van de groep als daarbuiten). Deze maatregel zal verplicht worden bij de inwerkingtreding van de Europese verordening inzage gegevensbescherming op 25

mei 2018. Deze ondernemingen zouden eveneens maatregelen moeten nemen opdat passende waarborgen, zoals standaardcontractbepalingen, worden ingevoerd voor het begin van elke regelmatige doorgifte waarbij een groot aantal persoonsgegevens betrokken zijn (ook wanneer deze worden uitgevoerd door hun onderaannemers). Dit impliceert een passende informatie en opleiding van haar personeel.

54. Behoudens het geval in § 10 van onderhavige aanbeveling, heeft de Commissie kennis genomen van het recent initiatief van EquensWorldline om aan zijn Belgische klanten voor te stellen om, via mandaat, standaardcontractbepalingen type 2010/87/EU te ondertekenen voor het juridisch omkaderen van de door EquensWorldline uitgevoerde internationale doorgiften. Deze oplossing zal slechts uitwerking kunnen hebben wanneer alle klanten die genieten van deze dienstverlening in het buitenland aanvaard zullen hebben om deze contracten te ondertekenen (en dus de tussenkomst van deze ondernemingen aanvaard hebben voor de levering van hun diensten) en zal dan ook slechts uitwerking hebben vanaf de datum van hun ondertekening.

De Wnd. Administrateur,

De voorzitter,

(get.) An Machtens

(get.) Willem Debeuckelaere